

BEVEZETŐ

Több mint harminc éve – 1985-ben – a Zrínyi Kiadó jelentette meg a kétkötetes *Magyarország hadtörténete* című művet, amelyben a szerzők – a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum munkatársai és más intézményekhez kötődő kutatók – foglalták össze az egyes témakörökkel kapcsolatos ismereteiket.

A kétkötetes hadtörténet kiadása után néhány évvel, 1990-ben bekövetkezett rendszerváltás/rendszerváltoztatás után a tudományos kutatások terén is alapvető érdemi változások következtek be.

A kutatók szélesebb köre előtt nyíltak meg a hazai és külföldi levéltárak, a tudományos kutatók céljára újabb forráscsoportokat „szabadítottak fel”. Az 1945 és 1990 között, illetve után is még hosszabb ideig páncélszekrényekben őrzött titkos dokumentumok sokaságának feldolgozására nyílt és nyílik napjainkban is lehetőség. A történetírás korábban nem vagy csak korlátozottan érvényesíthető szemléletmódjának és módszertanának felhasználásával folytatott alap kutatások eredményeként könyvtárnyi mennyiségű tudományos szakmunka jelent meg az utóbbi évtizedekben.

A Zrínyi Kiadó a fentiekben vázolt pozitív változások hatására, a hadtörténelmi szaktudományos munka eredményeit ismerve és azt elismerve döntött arról, hogy a hadtörténelem témakörében korábban is megjelentett szakirodalmat egy új négykötetes sorozat közreadásával gazdagítja, így mutatva be 1100 éves hadi históriánkat.

A sorozat első kötete a középkorról szól: a honfoglalás előtti időszaktól, a római kortól halad az 1526. évi mohácsi csatáig a kronológiában, kiegészítve azt a történelmi, földrajzi, valamint a vár- és fegyverzettörténelmi kutatások eredményeivel.

A második – 2019-ben megjelenő – kötet Mohácstól az Oszmánok végleges kiűzéséig, a történelmi Magyarország teljes felszabadulásáig, az 1716–1718 közötti Habsburg–Oszmán háborút lezáró pozsarévai békéig tekinti át az eseményeket.

A harmadik kötet az Oszmánok kiűzésétől az Osztrák–Magyar Monarchia, benne a történelmi Magyarország 1918. évi felbomlásáig, valamint a Nagy Háború utótörténetének tekinthető Magyar Tanácsköztársaságig és az oroszországi polgárháborúban harcoló magyarok tevékenységéig tárgyalja a magyarok hadügyét.

Jelen, negyedik kötet a korábban megjelent összefoglaló munkáktól – tanulmánykötetektől, évfordulós kiadványoktól – nem függetlenül, de némileg más korszakolással, eltérő tartalommal és hangsúlyokkal a trianoni diktátumtól az ország NATO-csatlakozásáig és az azt követő nemzetközi szerepvállalásokig mutatja be az eseményeket egészen napjainkig, azaz 2017 végéig.

A sorozat mindegyik kötetében, így a most megjelent összefoglaló munkában is törekedtünk a korábban tiltott vagy kevésbé kutatott, politikai szempontból „nemkívánatos” hadtörténelmi témák át- és újraírására.

1990 óta a hadi történet napjainkig tartó, majd egy évszázadnyi korszakát feltáró és bemutató számtalan önálló tanulmány, monográfia, tanulmánykötet, adattár és forrásközlés megjelenésével párhuzamosan – egyes területeken jelen kötetünk-től eltérő tematikával, tartalommal és hangsúlyval – olyan összefoglaló munkák, kötetek jelentek meg, amelyek említést követelnek.

A teljessége igénye nélkül, a korszak egészét érintő általános összefoglaló művek között időrendben

haladva elsőként kell megemlítenünk a Kollega Tarsoly István főszerkesztésében kiadott *Magyarország a XX. században* című munka I. kötetének (Babits Kiadó, Szekszárd, 1996) honvédelemmel és hadügyekkel foglalkozó fejezeteit, amelyeket többek között Dombrády Lóránd, Ravasz István, Markó György és Takács Ferenc írtak.

Ezt követően Csikány Tamás szerkesztésében jelent meg a korábbiakhoz és a későbbiekhez hasonló, Nagy Tamással és Szántó Mihállyal kiegészült szerzőgárda közreműködésével *A Magyar Honvédség 1948–1989* című kétkötetes tankönyv (Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2004).

Jelentős tudományos eredményként értékelendő *A Hazáért – 1848–2004. A Magyar Honvédség múltja és jelene* címmel készült összefoglaló mű (Szaktudás Kiadó Ház, Budapest, 2006) Helgert Imre és Vas Jenő Sándor szerkesztésében, szerzői között Lengyel Ferencsel, Szani Ferencsel és Helgert Imrével.

Nem kevésbé jelentős munka a Holló József főszerkesztő, valamint Lugosi József és Markó György szerkesztők közreműködésével megjelent *Hazánk dicsőségére. 160 éves a Magyar Honvédség* című összefoglaló munka (Zrínyi Kiadó, Budapest, 2008), amelyben számos sikeres kutató – történész, hadtörténész, levéltáros és muzeológus – kapott lehetőséget egy-egy szakterület történetének összefoglalására.

Kötetünkben az időrendben összefoglalt hadtörténeti események mellett helyet kapott sok más téma is: a hadseregek felépítése, ellátása, felső vezetése, a hadkiegészítés rendszere, illetve a fegyvertörténet, az egyenruhák, kitüntetések és zászlók története. A hadiipar esetében abban a tudatban mondtunk le e fontos terület részlete-

sebb ismertetéséről, hogy az elmúlt időszakban ebben a témakörben több értékes szakirodalmi munka is megjelent. Ezek közül meg kell említenünk a Dombrády Lóránd, Germuska Pál, Kovács Géza Péter és Kovács Vilmos szerzők írásait tartalmazó *A magyar hadiipar története a kezdetektől napjainkig, 1880–2015* című munkát (Zrínyi Kiadó, Budapest, 2016), továbbá Germuska Pál *A magyar középgepipar: Hadiipar és haditechnikai termelés Magyarországon 1945 és 1980 között* című monográfiáját (Argumentum Kiadó és Nyomda, Budapest, 2015).

A közelmúlt hadtörténeti vonatkozású történéseit összefoglaló munkaként jelent meg *A Magyar Honvédség negyedszázada – A rendszerváltástól napjainkig* című kötet (Zrínyi Kiadó, Budapest, 2016), amelynek szerzői Gáspár Tibor, Germuska Pál, Horváth Csaba János, Hülvely Lajos, Isaszegi János, Németh József Lajos, Siposné Kecskeméthy Klára és Vogel Dávid.

A hadtörténeti sorozat negyedik, jelen kötetben szereplő összefoglaló tanulmányok szerzői az általuk hosszabb-rövidebb ideje művelt szakterületeken kiemelkedő eredményeket felmutató történészek, hadtörténészek, levéltárosok, muzeológusok és kutatók saját kutatási eredményeiken túl jól hasznosították a korszak egészét, illetve egyes részeit bemutató szakirodalmat is. Ezt bizonyítja a kötet szerzői által nagy számban ajánlott és felhasznált szakirodalom, illetve hivatkozott források, melyeket mutatóval is ellátott, több mint 700 tételt tartalmazó bibliográfiában adunk közre.

A kötet gazdagon illusztrálva invitálja az olvasókat hadtörténetünk megismerésére.

Horváth Miklós